

B. Metodika princípov rozhodovania Pamiatkového úradu SR vo veciach stavebnotechnického /alebo reštaurátorského/ zásahu

časť 5. Archeológia

Vypracovali:
Edita Dziváková
Lucia Gdovinová
Dominika Hulková Ferenčíková
Martin Neumann

Archeológia

OBSAH

1.	ÚVOD	3
2.	ARCHEOLOGICKÉ DEDIČSTVO	4
	2.1. OCHRANA	4
	2.2. KOMPETENCIE	5
3.	ARCHEOLOGICKÉ PRAMENE	7
4.	ARCHEOLOGICKÝ VÝSKUM	10
5.	FOND ARCHEOLOGICKÝCH PRAMEŇOV	12
6.	VÝSKUMNÁ DOKUMENTÁCIA	13
7.	OŠETRENIE A KONZERVÁCIA ARCHEOLOGICKÝCH NÁLEZOV ..	14
8.	ODPORÚČANÁ ODBORNÁ LITERATÚRA	15
9.	ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	16
10.	ZOZNAM PRÍLOH	16

1. ÚVOD

Predchádzajúce generácie ľudskej spoločnosti vytvorili v priebehu času kultúrne hodnoty, ktoré sú svedectvom o živote človeka v minulých obdobiach. Vytvorené kultúrne hodnoty predstavujú kultúrne dedičstvo, ktoré je nenahraditeľným bohatstvom štátu a jeho občanov, je dokladom vývoja spoločnosti, filozofie, náboženstva, vedy, techniky, umenia, dokumentom vzdelanostnej a kultúrnej úrovne slovenského národa, iných národov, národnostných menšín, etnických skupín a jednotlivcov, ktorí žijú alebo v minulosti žili na území Slovenska. K hmotným hodnotám kultúrneho dedičstva patria aj archeologické nálezy a náleziská, ktoré tvoria archeologické dedičstvo.¹ Za prvky archeologického dedičstva sa považujú všetky pozostatky, objekty a všetky ostatné stopy ľudskej existencie (viac pozri v: [3. Archeologické pramene](#)) z minulých vývojových období, ktorých zachovanie a štúdium pomôže získať poznatky o histórii ľudstva a jeho vzťahu k prírodnému prostrediu a pre ktoré je hlavným zdrojom informácií archeologický výskum a iné metódy výskumu ľudstva a jeho prostredia.²

Archeologické dedičstvo, ktoré je konkrétnym a jedinečným svedectvom o minulosti ľudskej spoločnosti, sa nachádza pod zemou, na jej povrchu, vo vode ako aj v hmote budov. Jeho jedinečné súčasti sú dnes chránené priznaním postavenia národnej kultúrnej pamiatky.

Hoci každodenná prax ukazuje, že národné kultúrne pamiatky (ďalej aj „NKP“) nepatria k najakútnejšie ohrozeným súčastiam archeologického dedičstva, sú to práve ony, ktoré sú stredobodom celého nasledujúceho textu.

V priebehu stavby a iných hospodárskych činností (k nim patria aj úpravy spojené s parkovými úpravami či ošetrovaním historickej zelene; viac pozri v: [Historická zeleň](#), [Urbanizmus](#)) realizovaných v rámci NKP dochádza pri zásahoch pod povrch zeme či do hmoty budov často k odkrývaniu hnutelných a nehnuteľných vecí s pamiatkovou hodnotou. Hmotné doklady o živote človeka časom podliehajú transformáciám a zániku, čím nevyhnutne dochádza k postupnej strate informácií o našej minulosti. Tento proces je možné spomaliť, resp. takmer úplne zastaviť obmedzením nežiaducich zásahov spojených s ľudskou činnosťou. Úsilie o záchranu a ochranu vecí s pamiatkovou hodnotou vychádza v zmysle zákona od príslušných štátnych orgánov (pozri nižšie), no v záujme poznania a zachovania vlastnej minulosti by malo byť cieľom aj širokej laickej verejnosti.

Cieľom predloženého textu je predstaviť základné princípy a odporúčania dobrej praxe, ktoré môžu slúžiť k zefektívneniu a zjednoteniu procesu ochrany kultúrneho dedičstva, resp. jeho úzkeho segmentu tvoreného NKP. Jeho primárnymi adresátmi nie sú len odborní pracovníci krajských pamiatkových úradov (ďalej len „KPÚ“), ale aj vlastníci NKP, ako aj ostatných nehnuteľností v pamiatkových územiach, ktorí sa pri stavebnej činnosti alebo inej hospodárskej činnosti najčastejšie dostávajú do kontaktu s pamiatkovou ochranou.

Text je členený na podkapitoly, ktoré predstavujú odporúčania na ochranu pamiatkových hodnôt v oblasti archeologického dedičstva. Čitateľ sa oboznámi s opisom právneho rámca ochrany pamiatok archeologického dedičstva na Slovensku, administratívnymi a organizačnými náležitosťami vyplývajúcimi z realizácie archeologického výskumu až po správu nadobudnutého fondu archeologických prameňov. Každá podkapitola obsahuje základné odporúčania pre dotknuté osoby (časť Ochrana, resp. Požiadavky a odporúčania).

1 Čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 3 *Deklarácie Národnej rady Slovenskej republiky o ochrane kultúrneho dedičstva*. K hmotným kultúrnym hodnotám sa zaraďujú aj architektonické objekty, urbanistické súbory, historické záhrady, parky, kultúrna krajina a ďalšie.

2 Čl. 1 ods. 2 *Európskeho dohovoru o ochrane archeologického dedičstva*.

2. ARCHEOLOGICKÉ DEDIČSTVO

2.1. OCHRANA

Slovenská republika sa pri ochrane archeologického dedičstva riadi platnými právnymi normami a ratifikovanými medzinárodnými dohovormi. K ochrane archeologického dedičstva ako zdroja kolektívnej pamäti sa Slovenská republika zaviazala ratifikáciou Európskeho dohovoru o ochrane archeologického dedičstva (tzv. Maltská konvencia) v roku 2000. V zmysle dohovoru si všetky súčasť archeologického dedičstva zasluhujú rovnocennú právnu ochranu. Nepriamo sa ochrany archeologického dedičstva dotýka aj Európsky dohovor o krajine, ktorý zaväzuje Slovenskú republiku ako jeho signatára k ochrane krajiny a zachovaniu jej charakteristických črt vyplývajúcich z jej historického dedičstva. Povinnosť podieľať sa na ochrane kultúrneho dedičstva, ktorého súčasťou je archeologické dedičstvo, je zakotvená aj v Ústave Slovenskej republiky (čl. 44) a ďalej upravená zákonom č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len „pamiatkový zákon“). Ten stanovuje povinnosť každého občana správať sa tak, aby svojím konaním neohrozil základnú ochranu NKP a pamiatkových území, resp. aby nespôsobil nepriaznivé zmeny stavu pamiatkového fondu ani archeologických nálezov a nálezísk.

Vybrané súčasť archeologického dedičstva môžu byť pre svoje jedinečné pamiatkové hodnoty predmetom špecifickej pamiatkovej ochrany. Deje sa tak vyhlásením veci pamiatkovej hodnoty za NKP. Ak sa významné pamiatkové hodnoty, archeologické nálezy alebo archeologické náleziská sústreďujú v rámci väčšieho a súvislého územného celku, môže byť táto oblasť vyhlásená za pamiatkové územie (t. j. pamiatkovú rezerváciu alebo pamiatkovú zónu).³ K vlastníctvu NKP a nehnuteľností v pamiatkových územiach sa viažu zákonom stanovené práva a povinnosti.⁴ Pamiatkový úrad Slovenskej republiky (ďalej len „Pamiatkový úrad SR“) môže za účelom ochrany a usmerneného rozvoja prostredia alebo okolia nehnuteľnej NKP, pamiatkovej rezervácie (ďalej len „PR“) alebo pamiatkovej zóny (ďalej len „PZ“) vymedziť ochranné pásmo (ďalej len „OP“).⁵

Súbor hnutelných vecí a nehnuteľných vecí vyhlásených podľa pamiatkového zákona za NKP, PR a PZ tvorí pamiatkový fond. Za pamiatkový fond sa považujú aj veci, o ktorých sa začalo konanie o vyhlásenie za NKP, PR a PZ.⁶ Aktuálnu evidenciu pamiatkového fondu sprístupňuje Pamiatkový úrad SR vo forme Ústredného zoznamu pamiatkového fondu.⁷ Väčšina archeologických nálezísk na Slovensku nie je súčasťou pamiatkového fondu. Napriek tomu sú

všetky náleziská (aj tie neobjavené) vďaka svojej jedinečnosti a neobnoviteľnosti súčasťou archeologického dedičstva a vyžadujú si pamiatkovú ochranu.⁸ Jednou z foriem pamiatkovej ochrany je aj nedeštruktívny archeologický výskum (viac pozri v: [Štandardy realizácie archeologického výskumu, 3.3.1 Nedeštruktívne metódy archeologického výskumu](#)).

Záujmy ochrany pamiatkového fondu bývajú najčastejšie dotknuté v priebehu územného a stavebného konania. Prvostupňovým orgánom štátnej správy, s ktorým prichádzajú účastníci uvedených konaní do kontaktu, je miestne príslušný KPÚ.⁹ KPÚ sa formou záväzných stanovísk vyjadruje ku všetkým rozhodnutiam iných orgánov štátnej správy a orgánov územnej samosprávy, ktorými môžu byť dotknuté záujmy ochrany pamiatkového fondu.¹⁰ O realizácii archeologického výskumu rozhoduje KPÚ v samostatnom správnom konaní.¹¹

KPÚ vypracúvajú zásady ochrany pamiatkových území, ktoré sú regulačným dokumentom na vykonávanie základnej ochrany pamiatkového územia a zároveň podkladom pre územný plán mesta alebo obce. Zásady ochrany PR alebo PZ obsahujú požiadavky na primerané funkčné využitie územia, na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie, materiálovej a objektovej skladby, výškového a priestorového usporiadania objektov, architektonického výrazu, prvkov uličného interiéru a uličného parteru, historickej zelene, charakteristických pohľadov, siluety a panorámy, archeologických nálezísk, prípadne ďalších kultúrnych a prírodných hodnôt pamiatkového územia (viac pozri v: [Urbanizmus](#)).¹² Ak má stavba, zmena stavby alebo iná hospodárska činnosť prebiehať v pamiatkovom území alebo sa uvedené činnosti týkajú NKP,¹³ tak sa v rámci rozhodovania miestne príslušného KPÚ o realizácii archeologického výskumu zohľadňujú príslušné zásady ochrany pamiatkového územia. Mimo pamiatkových území zohľadňuje KPÚ vo svojom rozhodnutí doterajšie poznatky získané z predchádzajúcich archeologických výskumov, náhodných nálezov, predpokladu prítomnosti archeologických nálezov a nálezísk na danom území a ďalších relevantných zdrojov (rovnaké platí aj pre NKP mimo pamiatkových území). K nim možno zaradiť poznatky získané z Centrálnnej evidencie archeologických nálezov a nálezísk na Slovensku (CEANS), pripravovaného Pamiatkového informačného systému (PAMIS), odbornej literatúry

8 MICHÁLIK, T. Právne aspekty ochrany archeologického kultúrneho dedičstva v Európe. In: *Archeologické rozhledy*. Praha: Archeologický ústav Akademie věd ČR, Praha, 2009, roč. 61, č. 3, s. 525.

9 Kontakty na miestne príslušné KPÚ možno nájsť tu: <https://www.pamiatky.sk/kontakty/kontakty-kpu/>

10 § 30 ods. 4 pamiatkového zákona.

11 § 35 ods. 7 pamiatkového zákona.

12 § 29 ods. 2, 3 pamiatkového zákona. Zásady ochrany jednotlivých pamiatkových území na Slovensku sú zverejnené na webovej stránke Pamiatkového úradu SR. Pozri: <https://www.pamiatky.sk/ochrana-pamiatok/zasady-ochrany-pamiatkovej-rezervacie/>

13 § 32 ods. 1 – 4 pamiatkového zákona.

3 § 2 ods. 3, 4 pamiatkového zákona.

4 § 28 pamiatkového zákona.

5 § 18 ods. 1 pamiatkového zákona.

6 § 2 ods. 1 pamiatkového zákona.

7 Zoznam je rozdelený na register NKP a register pamiatkových území. Oba registre možno nájsť na webovej stránke Pamiatkového úradu SR. Pozri: <https://www.pamiatky.sk/>

(archeologická topografia), historických mapovaní, archeologického diaľkového prieskumu Zeme, meraní pomocou geofyzikálnych metód atď.

Archeologické dedičstvo je spravidla dostatočne chránené v pôvodnom prostredí (pod zemou, vo vode) a nevyžaduje si špeciálnu ochranu. Ak je ohrozené prírodnými procesmi (napr. eróznou-akumulačné procesy, svahové zosuvy, povodne), je nutné monitorovanie jeho aktuálneho stavu a nastavenie aktívnej ochrany. Každý plánovaný alebo realizovaný zásah do stabilných podmienok prostredia uloženia archeologického dedičstva vyvoláva nutnosť zabezpečenia jeho záchranu a dokumentácie formou archeologického výskumu.

Deje sa tak najmä počas stavebných zásahov, prípadne inej hospodárskej činnosti. V prípade objavu unikátneho nehnuteľného nálezu s pamiatkovými hodnotami môže KPÚ nariadiť z dôvodu jeho ochrany a zachovania zmenu stavby alebo jej zastavenie. Keďže narušenie ochrany archeologického dedičstva v jeho pôvodnom prostredí spôsobuje iniciátor stavebného zásahu, resp. inej hospodárskej činnosti, je povinný znášať náklady na jeho záchranu a ochranu.¹⁴

2.2. KOMPETENCIE

Archeologické dedičstvo je predmetom legislatívnej ochrany, ktorú v súčasnosti zo zákona vykonávajú:¹⁵

- krajské pamiatkové úrady,
- Pamiatkový úrad SR,
- Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky.

Prvostupňovými orgánmi na úseku výkonu ochrany pamiatkového fondu na Slovensku sú miestne príslušné KPÚ so samostatnými rozhodovacími právomocami v oblasti ochrany pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk. V súvislosti s obnovou NKP, resp. úpravou nehnuteľnosti v pamiatkovom území, je kompetenciou KPÚ usmerňovanie činností pri záchrane, obnove, užívaní, prezentovaní alebo sprístupňovaní pamiatky alebo nehnuteľnosti a poskytovanie odbornej a metodickéj pomoci pri týchto činnostiach. KPÚ komunikujú s dotknutými osobami v priebehu prípravy projektu obnovy NKP a úpravy nehnuteľnosti v pamiatkovom území. Spôsob a metódu ochrany konkrétnej NKP alebo nehnuteľnosti v pamiatkovom území navrhnú vo vydanom rozhodnutí. Miestne príslušný KPÚ je oprávnený z dôvodu kontroly stavu, užívania, zabezpečenia a dodržiavania princípov ochrany vykonávať obhliadku NKP alebo nehnuteľnosti v pamiatkovom území prostredníctvom štátneho pamiatkového dohľadu.

Špecializovanú štátnu správu zameranú na ochranu pamiatkového fondu na Slovensku vykonáva Pamiatkový úrad SR. Jeho úlohou je vykonávať v oblasti ochrany pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk štátnu správu druhého stupňa vo veciach, o ktorých v prvom stupni rozhodujú miestne príslušné KPÚ. K jeho kompetenciám preto patrí preskúmanie rozhodnutí a záväzných stanovísk vydávaných KPÚ a kontrola výkonu nimi uskutočňovanej štátnej správy. Zároveň ako odborná

inštitúcia a garant pamiatkovej ochrany na Slovensku vypracúva metodológiu a hlavné teoretické princípy ochrany a starostlivosti o pamiatkový fond, ktoré jednotlivé KPÚ reflektujú vo svojich rozhodnutiach, a dohliada na ich plnenie. V oblasti ochrany archeologického dedičstva je Pamiatkový úrad SR správcom archeologických nálezov pochádzajúcich z archeologických výskumov, zistených náhodne, či zaistených orgánmi činnými v trestnom konaní a orgánmi štátnej správy na území celého Slovenska.¹⁶

Ústrednú pozíciu v systéme ochrany pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk má Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „Ministerstvo kultúry SR“), ktoré v celoštátnom meradle vyhotovuje koncepciu ochrany pamiatkového fondu a určuje hlavné smery a stratégiu ochrany NKP a pamiatkových území. Svojimi rozhodnutiami zároveň usmerňuje činnosť Pamiatkového úradu SR. Kontrolným orgánom Ministerstva kultúry SR je Pamiatková inšpekcia, ktorá dohliada na to, ako príslušné orgány na ochranu pamiatkového fondu, ako aj vlastníci NKP a iné dotknuté osoby, vykonávajú ustanovenia pamiatkového zákona a všeobecne záväzných právnych predpisov vydaných na jeho vykonanie, resp. plnia rozhodnutia orgánov na ochranu pamiatkového fondu. Rovnako dohliada na stav NKP a na dodržiavanie podmienok ochrany NKP a pamiatkových území. V prípade, že Pamiatková inšpekcia počas výkonu dohľadu zistí akékoľvek nedostatky či zanedbanie pamiatkovej starostlivosti, môže uložiť orgánom na ochranu pamiatkového fondu povinnosť prijať opatrenia na nápravu.

Záchrana a ochrana predmetov pamiatkovej hodnoty sa v súvislosti so stavebnou činnosťou alebo inými hospodárskymi činnosťami vykonáva vo vzťahu k nasledovným dotknutým osobám:

- a) **vlastník/stavebník** – osoba, ktorá iniciuje a realizuje stavbu alebo inú hospodársku činnosť (samostatne alebo prostredníctvom zhotoviteľa) a financuje ich realizáciu,
- b) **stavebný úrad** – obec, na území ktorej sa plánuje stavebná činnosť alebo iná hospodárska činnosť,
- c) **osoba oprávnená vykonávať archeologický výskum** – právnická osoba realizujúca archeologický výskum prostredníctvom fyzickej osoby (archeológa),
- d) **žiadateľ o realizáciu archeologického výskumu na vedecké a dokumentačné účely** – osoba žiadajúca o realizáciu archeologického výskumu na vedecké a dokumentačné účely,
- e) **nálezca** – osoba, ktorá nájde archeologický nález mimo archeologického výskumu.

Vlastník NKP alebo inej nehnuteľnosti v pamiatkovom území vykonáva ochranu pamiatkovo chránených záujmov v rámci svojej nehnuteľnosti nasledovným spôsobom (viac pozri v: [Vademecum vlastníka kultúrnej pamiatky](#)):

1. Ak vlastník NKP plánuje jej obnovu, resp. ak plánuje úpravu nehnuteľnosti v pamiatkovom území, je povinný miestne príslušnému KPÚ predložiť žiadosť¹⁷ o vydanie rozhodnutia o zámere obnovy, resp. úpravy nehnuteľnosti

14 Uvedené platí aj pre záchranu a ochranu pred plánovaným stavebným zásahom, resp. inou hospodárskou činnosťou.

15 § 3 ods. 1 pamiatkového zákona.

16 § 40 ods. 6 pamiatkového zákona.

17 Elektronické formuláre žiadostí je možné nájsť tu: <https://www.pamiatkysk/otazky-odpovede/ziadosti/>

v pamiatkovom území (ďalej sa postupuje podľa príslušných ustanovení pamiatkového zákona).¹⁸ V žiadosti sa uvedie rozmiestnenie a rozsah plánovaných zásahov a úprav. Ak vlastník začne obnovu NKP alebo úpravu nehnuteľnosti v pamiatkovom území bez právoplatného rozhodnutia o zámere obnovy, resp. úpravy, KPÚ ho vyzve, aby práce až do vydania rozhodnutia zastavil. V prípade úpravy nehnuteľnosti v ochrannom pásme je nutné podať miestne príslušnému KPÚ žiadosť o vydanie záväzného stanoviska k zámeru úpravy nehnuteľnosti.¹⁹ Nepovolené výkopové práce na NKP, v PR a PZ sú zakázané a trestné.

2. V prípade stavebných úprav realizovaných na iných nehnuteľnostiach v pamiatkových územiach (nechránených z hľadiska ochrany pamiatkových hodnôt) ako aj v prípade nehnuteľností mimo pamiatkových území, ktoré nie sú NKP, no majú pamiatkovú hodnotu (napr. kúrie, kaštiele, mlyny atď.), sa ich vlastníkovi, resp. stavebníkovi odporúča obrátiť sa na miestne príslušný KPÚ so žiadosťou o konzultáciu postupu plánovanej stavebnej úpravy alebo obnovy.
3. Ak v priebehu obnovy NKP alebo úpravy nehnuteľnosti dôjde k odkrytiu nepredpokladaného nálezov, ten, kto práce vykonáva, je povinný ohlásiť nález miestne príslušnému KPÚ a až do vydania rozhodnutia KPÚ zastaviť tie práce, ktoré ohrozujú nález alebo nálezovú situáciu. KPÚ rozhodne o ďalšom postupe najneskôr do troch pracovných dní od oznámenia nálezov.²⁰

Stavebný úrad pri obnove NKP alebo úprave nehnuteľnosti v pamiatkovom území zabezpečuje ochranu pamiatkovo chránených záujmov nasledovným spôsobom:

1. Ak vlastník NKP plánuje vykonávať stavebné úpravy alebo udržiavacie práce (týka sa to aj drobných prác), je nutné, aby stavebný úrad vyžadoval od stavebníka (ktorým môže byť aj vlastník, resp. správca NKP) v zmysle konania pre potreby stavebného konania vyjadrenie miestne príslušného KPÚ.²¹
2. Stavebný úrad oznamuje začatie konania (územného, stavebného, kolaudačného, vodoprávneho) dotknutým orgánom.²²
3. Orgány územného plánovania sa v prípade obstarávania a zmeny územného plánu obrátia na miestne príslušný KPÚ, ktorý sa prostredníctvom stanoviska vyjadří z hľadiska ochrany kultúrneho dedičstva a ochrany archeologických nálezov a nálezísk.²³ Na miestne príslušný KPÚ je nutné sa obrátiť aj vtedy, ak sa územné konanie netýka pamiatkového fondu. V tom prípade môže KPÚ rozhodnúť o povinnosti vykonať archeologický výskum aj na mieste stavby alebo inej

hospodárskej činnosti, ktorá nie je evidovaným archeologickým náleziskom podľa § 41 ods. 1 pamiatkového zákona, ak na tomto mieste dôvodne predpokladá výskyt archeologických nálezov. KPÚ sa vyjadří ako dotknutá osoba a určí podmienky realizácie prác (formou rozhodnutia, resp. mimo pamiatkového územia formou záväzného stanoviska).

Žiadateľ o realizáciu archeologického výskumu v súvislosti s obnovou NKP a nehnuteľnosti v pamiatkovom území zabezpečuje ochranu pamiatkovo chránených záujmov nasledovným spôsobom:

1. Žiadateľ o realizáciu archeologického výskumu na vedecké a dokumentačné účely zabezpečí vypracovanie návrhu výskumu (archeologického projektu), v ktorom uvedie metodiku výskumu, miesto, navrhovaný rozsah metód a techník výskumu a spôsob zabezpečenia konzervácie archeologických nálezov.²⁴ Návrh výskumu vypracuje odborne spôsobilá osoba. Miestne príslušný KPÚ rozhodne, či je navrhovaný výskum prípustný a určí podmienky jeho vykonania.

¹⁸ § 32 pamiatkového zákona.

¹⁹ § 32 ods. 2, 5, 11 pamiatkového zákona.

²⁰ § 32 ods. 14 pamiatkového zákona.

²¹ § 57 ods. 4 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „stavebný zákon“).

²² § 36 ods. 1 stavebného zákona.

²³ § 126 ods. 1 stavebného zákona a § 29 ods. 4 pamiatkového zákona.

²⁴ § 35 ods. 6 pamiatkového zákona.

3. ARCHEOLOGICKÉ PRAMENE

K základným zdrojom poznania archeologického dedičstva patria archeologické pramene, medzi ktoré patria:

- a) archeologické nálezy (podľa § 2 ods. 5 pamiatkového zákona),
- b) antropogénne relikt,
- c) archeologické náleziská (podľa § 2 ods. 6 pamiatkového zákona),
- d) náhodné archeologické nálezy (podľa § 40 ods. 3 pamiatkového zákona),
- e) nálezy streliva a munície spred roku 1946 (podľa § 40 ods. 4 pamiatkového zákona),
- f) výskumná dokumentácia (podľa § 39 ods. 9, 10, 11 pamiatkového zákona).

Archeologické pramene možno deliť na primárne a sekundárne. Primárnymi prameňmi sú archeologické nálezy, antropogénne relikt, archeologické náleziská, náhodné archeologické nálezy a nálezy streliva a munície spred roku 1946. K sekundárnym archeologickým prameňom patrí výskumná dokumentácia archeologického výskumu (viac pozri v:

[6. Výskumná dokumentácia](#)).

Archeologický nález je v súčasnosti definovaný ako huteľná vec, ktorá je dokladom o živote človeka a o jeho činnosti od najstarších dôb do roku 1918 a spravidla sa našla alebo nachádza v zemi, na jej povrchu alebo pod vodou. Archeologickým nálezom je tiež zbraň, munícia, strelivo, súčasť uniformy, vojenská výstroj alebo iný vojenský materiál, ktorý sa našiel v zemi, na jej povrchu alebo pod vodou a pochádza spred roku 1946.²⁵ Archeologickými nálezmi sú len tie huteľné predmety, ktoré prešli procesom archeologizácie (v zemi, na jej povrchu alebo pod vodou) – procesom, počas ktorého sa predmet dostal zo sféry bežného používania (živej kultúry) do sféry tzv. mŕtvej kultúry. Iné veci pamiatkovej hodnoty, ktoré sa nájdu pamiatkovým výskumom pri stavebnej činnosti alebo inej činnosti v zemi, pod vodou alebo v hmote stavby a nie sú archeologickými nálezmi, sú definované ako nálezy.²⁶

Archeologické nálezy spoločne s prostredím, v ktorom sú uložené, sú jedinečným zdrojom informácií o živote človeka v minulosti. V odôvodnených prípadoch²⁷ môže byť od oprávnenej osoby (realizátora archeologického výskumu) požadovaný odber vzoriek na špecializované analýzy (napr. odber sedimentu, uhlíkov, organického materiálu). Potrebu odberu vzoriek (a ich druh) určí KPÚ vo svojom rozhodnutí, v ktorom zohľadní predovšetkým potenciál konkrétneho archeologického náleziska a jeho potenciál rozšíriť poznanie o minulosti krajiny, osídlení, ľudských populáciách a technologickom vývoji. Odporúčaný je odber organických vzoriek najmä z vodou nasiaknu-

tého prostredia, ktoré je mimoriadne vhodné na ich dlhodobé uchovanie.

Archeologický nález je vlastníctvom Slovenskej republiky.

Správca archeologických nálezov môžu byť viaceré inštitúcie, a to na základe presne stanovených podmienok. Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied (ďalej len „Archeologický ústav SAV“) a múzeá zriadené ústredným orgánom štátnej správy²⁸ sú správcami v tom prípade, ak sa archeologické nálezy našli nimi vykonaným archeologickým výskumom. Pamiatkový úrad SR je správcou archeologických nálezov pochádzajúcich z archeologických výskumov všetkých ostatných oprávnených osôb, a to od prijatia výskumnej dokumentácie,²⁹ ďalej je správcou všetkých náhodných nálezov, a to od prijatia oznámenia o náhodnom archeologickom náleze KPÚ, ako aj správcou nezákonne nadobudnutého archeologického nálezu zaisteného orgánom činným v trestnom konaní, súdom alebo správnym orgánom, a to od jeho prevzatia od tohto orgánu.³⁰ V prípade archeologických nálezov pochádzajúcich z archeologických výskumov realizovaných inými právnickými osobami (súkromné spoločnosti, múzeá zriadené samosprávou, univerzity) okrem Archeologického ústavu SAV a múzeí zriadených ústredným orgánom štátnej správy je za ich držbu a ochranu od doby získania nálezov dočasne zodpovedná táto právnická osoba poverená realizáciou archeologického výskumu, a to až do ich odovzdania Pamiatkovému úradu SR.³¹

Archeologické nálezy sa nachádzajú archeologickým výskumom pri stavebnej činnosti alebo inej činnosti v zemi, na povrchu zeme alebo pod vodou. Ich odkrytie uskutočňuje archeológ. V prípade nálezu výbušnín, výbušných predmetov a munície ako archeologických nálezov spred roka 1946 vykoná ich vyzdvihnutie výhradne pyrotechnik Policajného zboru Slovenskej republiky.³²

Ak sa archeologický nález nájde náhodne, je nálezca povinný oznámiť to miestne príslušnému KPÚ najneskôr na druhý pracovný deň po jeho nájdení.³³ V oznámení nálezca uvedie dátum a miesto nájdenia (obec, okres), GPS súradnice archeologického nálezu, jeho stručný popis a fotografiu nálezu. Náhodným nálezom nie je nález získaný pomocou detektora kovov či iného detekčného zariadenia ani zámerným vy-

25 § 2 ods. 5 pamiatkového zákona.

26 § 40 ods. 1 pamiatkového zákona.

27 Čl. 1 ods. 3 Európskeho dohovoru o ochrane archeologického dedičstva. Viac pozri v: [Standardy realizácie archeologického výskumu](#).

28 Slovenské národné múzeum, Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva, Lesnícke a drevárske múzeum vo Zvolene a Múzeum mincí a medailí v Kremnici.

29 § 39 ods. 10 pamiatkového zákona. Pamiatkový úrad SR spravuje aj nálezy z obdobia, v ktorom na základe vtedajšej právnej úpravy nebolo nutné predkladať výskumnú dokumentáciu archeologického výskumu Pamiatkovému úradu SR so žiadosťou o vydanie stanoviska (výskumná dokumentácia bola odovzdaná len miestne príslušnému KPÚ).

30 § 40 ods. 2, 6 pamiatkového zákona.

31 § 40 ods. 6 a § 39 ods. 12 pamiatkového zákona.

32 § 40 ods. 1, 4 pamiatkového zákona.

33 § 40 ods. 2 pamiatkového zákona.

hľadávaním a vykopávaním archeologických nálezov mimo povoleného archeologického výskumu – uvedené konanie je zakázané a trestné. Archeologický nález sa musí ponechať bez zmeny až do obhliadky KPÚ alebo ním poverenou odborne spôsobilou osobou, najmenej však tri pracovné dni odo dňa oznámenia.³⁴ Do obhliadky KPÚ je nálezca povinný vykonať všetky nevyhnutné opatrenia na záchranu archeologického nálezu, najmä zabezpečiť ho proti poškodeniu, znehodnoteniu, zničeniu a odcudzeniu.³⁵ V prípade, ak nálezca dodrží hore uvedené podmienky, má právo na náhradu výdavkov súvisiacich s ohlásením a ochranou archeologického nálezu. Pamiatkový úrad SR môže rozhodnúť aj o priznaní nálezného, a to až do výšky 100 % hodnoty archeologického nálezu.³⁶

V prípade, ak bol nález nájdený náhodne počas stavby (počas obnovy alebo úpravy nehnuteľnosti), je stavebník a organizácia uskutočňujúca stavbu, zabezpečujúca jej prípravu alebo vykonávajúca iné práce, povinná ohlásiť archeologický nález miestne príslušnému KPÚ a až do vydania rozhodnutia KPÚ zastaviť tie práce, ktoré ohrozujú nález alebo nálezovú situáciu. KPÚ rozhodne o ďalšom postupe najneskôr do troch pracovných dní od oznámenia nálezu.³⁷ Uvedené ustanovenie zákona sa okrem archeologických nálezov týka aj iných predmetov kultúrnej hodnoty alebo detailov stavby.³⁸

K primárnym archeologickým prameňom patria aj antropogénne relikt, predstavujúce tvary reliéfu a ďalšie nehnuteľné podzemné a nadzemné pozostatky, ktoré sú stopami po minulých ľudských aktivitách a dokladom o využívaní krajiny v minulých historických obdobiach. Patria k nim rôzne druhy areálov (banské, poľnohospodárske atď.), pôdorysy stavieb, murivá, sídliskové jamy, hroby, stratigrafické vrstvy atď.

Na rozdiel od archeologických nálezov je ich premiestňovanie v priestore vylúčené, resp. možné len vo výnimočných prípadoch (vyberanie *en bloc*). Ich zachovanie v pôvodnej nálezovej situácii – začlenenie do súčasného terénu, prezentovanie *in situ* alebo prinavrátenie do pôvodného stavu (napr. prekrytie zemou) - stojí vždy na prvom mieste. Prezentovanie *in situ* je vhodné najmä v prípade odkrytia ucelenej objektovej skladby (napr. pôdorysy stavieb, podzemné technologické časti stavieb – viac pozri v: [Technické pamiatky](#), významné pohrebné, hospodárske, industriálne areály). Nenávratné odstránenie antropogénnych reliktovej musí byť vždy poslednou možnosťou. V prípade nevyhnutného zásahu do terénu musí byť snaha o jeho minimalizáciu.

Antropogénne relikt a niektoré druhy archeologických nálezov je možné identifikovať aj prostredníctvom nedeštruktívnych metód archeologického výskumu (viac pozri v: [Štandardy realizácie archeologického výskumu, 3.3.1 Nedeštruktívne metódy](#)

34 § 39 ods. 6 pamiatkového zákona a § 249 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „trestný zákon“).

35 § 40 ods. 3 pamiatkového zákona.

36 Podmienky priznania nálezného upravuje § 40 pamiatkového zákona. Základné informácie je možné nájsť aj na webovej stránke Pamiatkového úradu SR. Pozri: <https://www.pamiatky.sk/ochrana-pamiatok/archeologia/archeologicke-nalezky/co-rob-it-ke-d-najdem-archeologicke-nalezky/>

37 § 32 ods. 14 pamiatkového zákona.

38 § 127 ods. 1 stavebného zákona.

[archeologického výskumu](#)). Značný potenciál poskytujú predovšetkým tie plochy, ktoré sú uchránené od intenzívnej ľudskej činnosti a dokážu konzervovať pôvodný charakter kultúrnej krajiny (napr. lesy, dlhodobé poľnohospodársky nevyužívané územia). Ich využitie je však vhodné aj pre poľnohospodársky využívané plochy (schopnosť objaviť archeologické nálezy alebo zvyšky antropogénnych reliktovej pod vrstvou ornice). Využitie nedeštruktívnych metód v priebehu archeologického výskumu sa odporúča za účelom efektívnej identifikácie plôch s výskytom primárnym archeologickým prameňom a nastavenia režimu ich následnej ochrany (napr. bezzásahová zóna). Uvedený postup zefektívňuje priebeh archeologického výskumu a následne aj ochranu archeologického dedičstva.

S archeologickými nálezmi a antropogénnymi reliktmami úzko súvisí ďalší druh archeologického prameňa – archeologické nálezisko.

Archeologické nálezisko je nehnuteľná vec na topograficky vymedzenom území s odkrytými alebo neodkrytými archeologickými nálezmi v pôvodných nálezových súvislostiach.³⁹ Spravidla obsahuje aj antropogénne relikt.

Vymedzenie hraníc archeologického náleziska (rovnako i jeho identifikácia) je často problematické, čo negatívne ovplyvňuje rozhodovanie KPÚ o nutnosti realizácie archeologických výskumov mimo pamiatkových území. Problematickosť vymedzenia hraníc archeologického náleziska je za účelom ochrany záujmov chránených pamiatkovým zákonom možné riešiť využitím konceptu územia s archeologickým potenciálom.

Územie s archeologickým potenciálom slúži na vymedzenie plochy, ktorá nie je evidovaným archeologickým náleziskom, no existuje dôvodný predpoklad o výskyte archeologických nálezov.⁴⁰

Archeologický potenciál je možné zhodnotiť na základe doteraz známych archeologických nálezísk, ktoré sú evidované v Centrálnnej evidencii archeologických nálezísk na Slovensku (CEANS), ktorú vedie Archeologický ústav SAV, resp. v pripravovanom Pamiatkovom informačnom systéme (PAMIS), ktorý vzniká na pôde Pamiatkového úradu SR. Zohľadnené môžu byť aj ďalšie faktory, napr. vzdialenosti od vodného toku, poloha, umiestnenie (na svahu, vyvýšenine).

Archeologický potenciál je možné overiť archeologickým výskumom uprednostnením nedeštruktívnych metód výskumu (napr. na ploche, ktorá má byť zasiahnutá stavebnou činnosťou alebo inou hospodárskou činnosťou). Ak sa v priebehu predstihovej časti archeologického výskumu nepodarí doložiť prítomnosť archeologických nálezov alebo antropogénnych reliktovej, KPÚ môže jeho rozsah obmedziť len na sledovanie výkopových prác, resp. upustiť od pokračovania jeho realizácie. Ak sa v priebehu záchranného archeologického výskumu nepodarí doložiť prítomnosť archeologických nálezov alebo antropogénnych reliktovej, KPÚ môže rozhodnúť o ukončení jeho realizácie. V prípade pozitívneho

39 § 2 ods. 6 pamiatkového zákona.

40 § 36 ods. 3 pamiatkového zákona.

overenia archeologického potenciálu určitého územia sa toto územie stáva archeologickým náleziskom a súčasťou archeologického dedičstva. V uvedenom prípade je pokračovanie archeologického výskumu nutné.

Územie s plošným výskytom archeologických nálezov a nálezísk môže byť za účelom ochrany vyhlásené za NKP, PR alebo PZ, v rámci ktorých môže byť regulované, prípadne v určitom rozsahu zakázané vykonávať akékoľvek deštruktívne zásahy do terénu, meniť jeho reliéf alebo realizovať výsadbu (tzv. bezzá-sahová archeologická zóna).⁴¹

Ochranu pamiatkovo chránených záujmov realizuje KPÚ v prípade archeologických výskumov nasledovným spôsobom:

1. V opodstatnených prípadoch je možné od osoby oprávnenej realizovať archeologický výskum vyžadovať odber vzoriek na odborné analýzy (viac pozri v: [Štandardy realizácie archeologického výskumu](#), [3.4 Špecializované analýzy a odber vzoriek](#)), napr. za účelom rekonštrukcie prírodného prostredia, určenia zloženia sedimentov, datovania atď.
2. Významnejšie antropogénne relikty a ich súbory sa odporúča zachovať na pôvodnom mieste (aj za cenu zmeny projektu stavby). Ak nie je možná ich prezentácia v pôvodných nálezových súvislostiach (*in situ*), odporúča sa ich konzervácia a opätovné prekrytie zemou. Odstránenie antropogénnych reliktov a ich súborov je vždy poslednou možnosťou, ktorá musí byť dôkladne zvážená (postup je možné konzultovať s urbanistami, architektmi, historikmi atď.).
3. Prioritou musí byť vždy zachovanie pamiatkových hodnôt objektových skladieb v ich pôvodnej (originálnej) podobe a skladbe. Ak to nie je možné, odporúča sa odkryté ucelené objektové skladby (napr. kostol, kláštor, opevnené sídlo) ponechať bez zástavby a prezentovať *in situ*, resp. inou vhodnou formou (napr. náznaková rekonštrukcia, vyznačenie iným druhom dlažby, krycia stavba).
4. V prípade odkryvu výrazných antropogénnych reliktov – terénnych tvarov (napr. mlynský náhon, priekopa) sa odporúča zvážiť ich vhodné začlenenie do súčasného terénu (napr. parková úprava).
5. Archeologický nález, nájdený náhodne počas výkopových prác v rámci NKP alebo pamiatkového územia, je nutné ohlásiť miestne príslušnému KPÚ, ktorý v danej veci rozhodne. Ak je takýto nález nájdený počas stavby, KPÚ upovedomí stavebný úrad, ktorý v danej veci rozhodne.

Nálezca archeologického nález nájdeného náhodne postupuje v záujme ochrany pamiatkových hodnôt nasledovným spôsobom:

1. Nálezca je povinný archeologický nález, nájdený mimo archeologického výskumu, a to buď náhodne, alebo počas stavby, oznámiť miestne príslušnému KPÚ, ktorý o náleze rozhodne. V prípade, ak bol archeologický nález získaný počas stavebných prác mimo NKP a pamiatkového územia, rozhodne o náleze stavebný úrad.
2. Nálezca musí nahlásiť archeologický nález najneskôr druhý pracovný deň po jeho nájdení.
3. Archeologické nálezy je nutné chrániť pred ich nelegálnym vyhľadávaním, vykopávaním, vyzdvihovaním, premiestňovaním, prechovávaním, poškodzovaním alebo znehodnocovaním. Každý, kto sa dopustí takéhoto konania, môže byť potrestaný odňatím slobody. Postihy bývajú výraznejšie, ak sú uvedené činnosti vykonávané s pomocou detekčných zariadení (detektorov kovov), z osobitného motívu alebo vo väčšom rozsahu.⁴²

41 Konkrétne opatrenia určí miestne príslušný KPÚ v zásadách ochrany pamiatkového územia. Pozri aj čl. 2 ods. 2 Európskeho dohovoru o ochrane archeologického dedičstva.

42 § 39 ods. 6 pamiatkového zákona a § 249 trestného zákona.

4. ARCHEOLOGICKÝ VÝSKUM

Záchrana a dokumentácia archeologického dedičstva ohrozeného stavbou alebo inou hospodárskou činnosťou sa realizuje formou archeologického výskumu, ktorý sa skladá z terénnej a vyhodnocovacej fázy.

Archeologický výskum je súhrnom odborných nedeštruktívnych a deštruktívnych metód a techník zameraných na vyhľadávanie, identifikáciu, vyhodnocovanie, dokumentáciu, evidenciu alebo na záchranu archeologického náleziska, archeologického nálezu alebo nálezovej situácie, ako aj na vyhľadávanie a zber archeologických nálezov na povrchu zeme, v zemi a pod vodou.⁴³

V priebehu archeologického výskumu sú využívané rôzne pracovné metódy, ktoré sa s ohľadom na spôsob skúmania a zásahu do archeologického dedičstva delia na deštruktívne a nedeštruktívne. Archeologický výskum trvá od začatia terénnych prác do predloženia výskumnej dokumentácie Pamiatkovému úradu SR na posúdenie.⁴⁴

O realizácii archeologického výskumu rozhoduje miestne príslušný KPÚ.⁴⁵ Ak v súvislosti so stavbou alebo inou hospodárskou činnosťou existuje predpoklad výskytu archeologických nálezov a antropogénnych reliktov (napr. na základe súčasného stavu poznania a predpokladaného archeologického potenciálu dotknutého územia), KPÚ rozhodne o nevyhnutnosti vykonať archeologický výskum a určí podmienky jeho realizácie.

Z hľadiska jeho súbehu so stavebnými, rekonštrukčnými či inými hospodárskymi činnosťami možno rozlišovať predstihový výskum (prebieha pred začatím uvedených činností) a záchranný výskum (prebieha počas realizácie uvedených činností).⁴⁶

Cieľom oboch je zistiť prítomnosť, preskúmať, zdokumentovať a zachrániť súčasti archeologického dedičstva (resp. inej veci pamiatkovej hodnoty).

KPÚ musí rozhodnúť o etapizácii archeologického výskumu a využití konkrétnych metód a postupov.⁴⁷ Účelom etapizácie je zefektívniť priebeh archeologického výskumu. Vhodným prostriedkom na detekciu archeologických nálezov v ornici alebo na jej povrchu

je povrchový, prípadne aj detektorový prieskum (realizovaný pred aj po stiahnutí ornice).

Archeologický výskum, ktorý nie je realizovaný v súvislosti so stavebnou činnosťou alebo inou hospodárskou činnosťou, je výskumom na vedecké a dokumentačné účely. Jeho iniciátorom je žiadateľ (spravidla oprávnená osoba).⁴⁸ Žiadateľ je povinný miestne príslušnému KPÚ podať žiadosť o vydanie rozhodnutia o výskume. Žiadosť musí obsahovať písomný súhlas vlastníka alebo správcu veci, na ktorej má byť výskum vykonaný. Súčasťou žiadosti musí byť aj návrh výskumu (archeologický projekt) vypracovaný osobou oprávnenou vykonávať archeologický výskum, zahŕňajúci metodiku výskumu, miesto, navrhovaný rozsah metód a techník výskumu a spôsob zabezpečenia konzervácie archeologických nálezov.⁴⁹ Návrh výskumu obsahuje aj súhlas s realizáciou výskumu od dotknutých orgánov štátnej správy a od ďalších prípadných účastníkov správneho konania. O prípustnosti predloženého návrhu rozhodne miestne príslušný KPÚ, ktorý zároveň definuje podmienky vykonania archeologického výskumu.

Archeologický výskum je nutné realizovať v súvislosti s obnovou NKP a s úpravami nehnuteľností v pamiatkových územiach. V uvedených prípadoch prebieha archeologický výskum v súvislosti so stavebnými, rekonštrukčnými alebo inými hospodárskymi prácami, počas ktorých dochádza k objaveniu, ohrozeniu, resp. ničeniu súčastí archeologického dedičstva. Archeologický výskum sa vykonáva za účelom ich záchranu a dokumentácie.⁵⁰ Vlastník NKP, resp. nehnuteľnosti v pamiatkovom území je povinný pred jej pamiatkovou obnovou alebo úpravou požiadať miestne príslušný KPÚ o vydanie rozhodnutia o zámere obnovy, resp. úpravy. KPÚ následne v rozhodnutí o zámere obnovy alebo úpravy určí, či je predložená pamiatková obnova alebo úprava prípustná, stanoví jej podmienky a rozhodne o povinnosti vykonať archeologický výskum. Archeologický výskum môže byť nariadený aj v prípade, že stavba, resp. iná hospodárska činnosť sa nenachádza v areáli NKP alebo v pamiatkovom území, a to vtedy, keď sa nachádza na území s archeologickým potenciálom. Stavebník je povinný riadiť sa ustanoveniami v rozhodnutí vydanom KPÚ. Ak bol na NKP, resp. nehnuteľnosti v pamiatkovom území vykonaný archeologický výskum už pred zámerom obnovy alebo úpravy nehnuteľnosti, nie je nutné v rozhodnutí o zámere výskum opätovne vyžadovať.

S ohľadom na zákonom chránené pamiatkové hodnoty je v prípade archeologického výskumu NKP a nehnuteľností v pamiatkových územiach nutné dbať na ich zvýšenú ochranu – tá sa odráža v požia-

43 § 36 ods. 1 pamiatkového zákona.

44 § 39 ods. 10 pamiatkového zákona.

45 Archeologický výskum môže byť realizovaný na akomkoľvek území, aj mimo pamiatkového územia.

46 § 35 ods. 4 pamiatkového zákona.

47 Príklad: KPÚ rozhodne o rozdelení priebehu archeologického výskumu na štyri etapy: 1. etapa – nedeštruktívny výskum pomocou geofyzikálneho merania na celej ploche stavebného/terénneho zásahu, 2. etapa – detektorový prieskum pred realizovaním skrývky ornice za účelom zistenia a záchranu kovových archeologických nálezov (môže prebiehať súbežne s 1. etapou), 3. etapa – cieľená sondáž na overenie plošne ohraničených anomálií (predpokladaných archeologických situácií, resp. reliktov zistených v 1. etape), 4. etapa – archeologický výskum formou dohľadu počas stavebných prác na celej ploche stavebného/terénneho zásahu. Ak v 1. etape nie sú objavené žiadne anomálie, nie je nutné 3. etapu realizovať a pristúpi sa k 4. etape. Využitie nedeštruktívnych metód výskumu tým výrazne šetrí čas a prostriedky potrebné na realizáciu archeologického výskumu.

48 § 35 ods. 5 pamiatkového zákona.

49 § 35 ods. 6 pamiatkového zákona.

50 § 35 ods. 2 pamiatkového zákona.

давкách rozhodnutia KPÚ kladených na vlastníka/stavebníka. Odporúča sa, aby základné údaje o archeologickom výskume, ktorý má byť realizovaný v rámci obnovy NKP alebo stavebnej úpravy nehnuteľnosti v pamiatkovom území, boli uvedené v návrhu výskumu (archeologickom projekte). Ten vypracuje jeho realizátor na základe rozhodnutia KPÚ pred začiatkom terénnej fázy archeologického výskumu a oboznámi s ním vlastníka NKP alebo nehnuteľnosti, v rámci ktorej bude archeologický výskum realizovaný. Údaje uvedené v návrhu výskumu (archeologickom projekte) majú za cieľ oboznámiť vlastníka, resp. stavebníka o predpokladaných nákladoch na realizáciu archeologického výskumu.

V súčasnosti na Slovensku môžu vykonávať archeologický výskum právnické osoby s osobitným oprávnením vydaným Ministerstvom kultúry SR (súkromné archeologické spoločnosti, múzeá, univerzity), Archeologický ústav SAV a Pamiatkový úrad SR.⁵¹ Uvedené právnické osoby vykonávajú archeologické výskumy prostredníctvom fyzických osôb (archeológov), ktoré sú s nimi v pracovnoprávnom vzťahu a disponujú osvedčením o osobitnej odbornej spôsobilosti na vykonávanie archeologického výskumu.⁵²

Vždy platí, že náklady na realizáciu archeologického výskumu hradí ten, kto je jeho iniciátorom (resp. kto je iniciátorom stavebných zásahov a iných hospodárskych činností, ktoré archeologický výskum vyvolali).

Náklady na realizáciu archeologického výskumu v súvislosti s obnovou NKP a úpravou nehnuteľnosti v pamiatkovom území znáša jej vlastníak alebo stavebník.⁵³

V prípade výskumu na vedecké a dokumentačné účely hradí náklady na jeho realizáciu ten, v koho záujme je výskum realizovaný.⁵⁴

Osoba oprávnená realizovať archeologický výskum zabezpečuje ochranu pamiatkovo chránených záujmov v prípade archeologického výskumu nasledovným spôsobom:

1. Archeologický výskum je nutné realizovať v celom rozsahu výkopových prác a terénnych úprav (netýka sa plôch preukázateľne zničených predchádzajúcimi stavebnými a terénnymi zásahmi, resp. hrubými terénnymi úpravami).
2. Ak je to možné, odporúča sa obmedzovať zásahy do neporušeného historického terénu na nevyhnutné minimum (platí to aj pre archeologické výskumy na vedecké a dokumentačné účely).
3. Ak je zásah do neporušeného historického terénu na evidovanom archeologickom nálezisku v dôsledku stavebnej činnosti alebo inej hospodárskej činnosti nevyhnutný, odporúča

sa stavebný zásah, resp. hospodársku činnosť regulovať tak, aby boli zásahy do neporušeného historického terénu čo najviac minimalizované (napr. využitím terénu už narušeného predchádzajúcou stavebnou činnosťou alebo archeologickým výskumom, vedením inžinierskych sietí v už existujúcich koridoroch atď.). V uvedenom prípade je možné realizovať archeologický výskum v priebehu stavebných prác alebo od neho upustiť.

4. Antropogénne relikt (napr. hrob, sídliskový objekt), ktoré majú byť narušené stavebnou činnosťou alebo inými hospodárskymi činnosťami, je nutné preskúmať v rozsahu stavby. V prípade plošného výskumu sa odporúča preskúmať antropogénne relikt väčšej rozlohy (napr. priekopa) formou menšej sondy (teda nie celý objekt v rozsahu stavby alebo inej hospodárskej činnosti).
5. Archeologický výskum je vhodné etapizovať. V počiatočnej etape sa odporúča využiť vhodné nedeštruktívne metódy výskumu, ktoré dokážu lokalizovať prítomnosť archeologického dedičstva a prioritizovať skúmané plochy (prípadne ich ponechať na ďalšiu ochranu). Následné ciele nasadenie deštruktívnych metód výskumu môže overiť výsledky nedeštruktívneho výskumu (viac pozri v: [Štandardy realizácie archeologického výskumu, 3.3 Metódy archeologického výskumu](#)).
6. Detektorový prieskum je vhodné realizovať pred i po stiahnutí vrchnej vrstvy ornice.
7. Ak existuje odôvodnený predpoklad, že počas archeologického výskumu realizovaného v súvislosti so stavbou budú odkryté archeologické nálezy z organického materiálu (najmä vo vode nasiaknutom prostredí), mal by KPÚ v rozhodnutí určiť spôsob odborného ošetrenia a uloženia organického materiálu.
8. V súvislosti s obnovou NKP alebo úpravou nehnuteľnosti v pamiatkovom území, počas ktorých dochádza k zásahom do terénu, je nutná realizácia archeologického výskumu. V prípade minimálnych zásahov do terénu (napr. líniové stavby, prípojky, základy drobných stavieb) je možné realizovať archeologický výskum aj v súbehu s výkopovými prácami či úpravou terénu (napr. formou dohľadu alebo obhliadkou prostredníctvom pracovníka KPÚ). Voľba konkrétnej formy archeologického výskumu závisí na individuálnom posúdení charakteru skúmanej plochy a špecifik stavebných, resp. terénnych zásahov.
9. V priebehu archeologického výskumu v súvislosti s obnovou NKP alebo úpravou nehnuteľnosti v pamiatkovom území sa odporúča terénne/výkopové práce realizovať ručne. Predovšetkým ak sú realizované v bezprostrednej blízkosti NKP, kde sa predpokladá výskyt nehnuteľných súčastí archeologického dedičstva (napr. odkrytie pôdorysov, výskyt architektúr alebo hrobov v areáli kostolov).

51 Zoznam právnických osôb (vrátane súkromných archeologických spoločností) oprávnených na vykonávanie archeologického výskumu zverejňuje Ministerstvo kultúry SR na svojom webovom sídle. Pozri: <https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/kulturne-dedicstvo/ochrana-pamiatkového-fondu/pamiatkovy-vyskum/>

52 Ich aktuálny zoznam je rovnako možné nájsť na webovej stránke Ministerstva kultúry SR. Pozri: <https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/kulturne-dedicstvo/ochrana-pamiatkového-fondu/pamiatkovy-vyskum/>

53 § 38 ods. 1 pamiatkového zákona.

54 § 38 ods. 3 pamiatkového zákona.

5. FOND ARCHEOLOGICKÝCH PRAMEŇOV

Archeologické pramene, získané v priebehu realizácie archeologického výskumu, sa stávajú súčasťou fondu archeologických prameňov. Ten je možné chápať ako súbor všetkých archeologických nálezov a sprievodnej výskumnej dokumentácie, ktorá sa viaže k ich získaniu. Archeologický fond vzniká aj prijatím náhodného nálezcu prostredníctvom KPÚ alebo prevzatím nezákonne nadobudnutého archeologického nálezcu zaisteného orgánom činným v trestnom konaní, súdom alebo správnym orgánom prostredníctvom Pamiatkového úradu SR.⁵⁵ Bez ohľadu na spôsob získania či nadobudnutia archeologického nálezcu je s fondom archeologických prameňov spojená jeho správa, starostlivosť a ochrana.

V prípade archeologického výskumu sa odporúča začať s prípravou hlavných zásad správy fondu archeologických prameňov (viac pozri v: [Fond archeologických prameňov. Správa a starostlivosť](#)) a tvorbou plánu dátovej správy už pred začiatkom terénnej časti archeologického výskumu. Za túto činnosť je zodpovedný archeológ alebo ním poverená osoba. Rovnaký postup sa odporúča aj v prípade archeologického výskumu v súvislosti s obnovou NKP alebo úpravou nehnuteľnosti v pamiatkovom území.

Všetky archeologické nálezy získané v priebehu archeologického výskumu archeológ eviduje, dokumentuje, odborne skúma, ošetruje, balí a pripravuje na transport. Spoločne s preskúmanými antropogénnymi reliktnami a odkrytými nálezovými situáciami vytvárajú základ pre vyhodnotenie a interpretáciu výsledkov archeologického výskumu vo forme výskumnej dokumentácie. Tá je rovnako súčasťou fondu archeologických prameňov a spoločne s archeologickými nálezmi zároveň trvalým dokladom realizácie archeologického výskumu.

Za správu fondu archeologických prameňov, ktorý je produktom archeologického výskumu, je zodpovedná právnická osoba poverená realizáciou archeologického výskumu, a to až do jeho odovzdania inštitúcii, ktorá je zákonom určená k správe fondu archeologických prameňov⁵⁶ (ňou je Archeologický ústav SAV, Pamiatkový úrad SR alebo múzeá zriadené ústredným orgánom štátnej správy⁵⁷). K trvalému uloženiu archeologických fondov sú spravidla určené depozitáre, ktoré sa riadia vlastným depozitárnym poriadkom.

Pod správou fondu archeologických prameňov sa rozumejú všetky činnosti, ktoré vedú k trvalému uchovaniu jeho súčastí a zároveň predchádzajú ich bezprostrednému ohrozeniu, znehodnoteniu, strate, odcudzeniu, zničeniu alebo nepovolenému vývozu do zahraničia. Je žiaduce, aby bola výskumná dokumentácia vytváraná, zhotovovaná a uchovávaná primárne

v digitálnej podobe. K základnej starostlivosti o fond archeologických prameňov patrí aj konzervácia archeologických nálezov (viac pozri v: [7. Ošetrovanie a konzervácia archeologických nálezov](#)).

Náklady na správu fondu archeologických prameňov v priebehu terénnej fázy archeologického výskumu znáša objednávateľ výskumu (t. j. vlastník alebo stavebník).⁵⁸ V prípade výskumu na vedecké a dokumentačné účely znáša tieto náklady realizátor archeologického výskumu.

Osoba oprávnená realizovať archeologický výskum zabezpečuje pri tvorbe a správe fondu archeologických prameňov ochranu pamiatkovo chránených záujmov nasledovným spôsobom:

1. Odporúča sa upozorniť realizátora archeologického výskumu na potrebu definovania zásad správy fondu archeologických prameňov (ak je to možné, odporúča sa pred začiatkom archeologického výskumu kontaktovať inštitúciu, ktorá bude zodpovedná za trvalé uloženie a správu odkrytých archeologických nálezov).
2. Ak má v priebehu archeologického výskumu prebiehať selektívny zber, výber alebo uloženie archeologických nálezov, musí byť táto skutočnosť zaznamenaná vo výskumnej dokumentácii (kritériá selekcie, jej postup, spôsob uloženia archeologických nálezov). V prípade výskumu na vedecké a dokumentačné účely musí byť použitie princípov selekcie archeologických nálezov uvedené v texte návrhu výskumu – archeologického projektu (viac pozri v: [Fond archeologických prameňov. Správa a starostlivosť](#)).

55 § 40 pamiatkového zákona.

56 § 39 ods. 12 pamiatkového zákona.

57 Ak uvedené inštitúcie realizujú vlastné archeologické výskumy, sú správcami fondu archeologických prameňov už od začatia archeologického výskumu.

58 Náklady na správu fondu archeologických prameňov v priebehu terénnej fázy archeologického výskumu sú spravidla uvedené ako jedna z nákladových položiek v cenovej ponuke archeologického výskumu. Viac pozri v: [Metodika výpočtu navýšenia nákladov zásahu do pamiatky z dôvodu rozhodnutia Pamiatkového úradu SR, 4.3.1. Archeologické výskumy](#).

6. VÝSKUMNÁ DOKUMENTÁCIA

Výskumná dokumentácia archeologického výskumu je dokladom o skutočne vykonaných prácach, použitých metódach i dosiahnutých výsledkoch archeologického výskumu. Časť výskumnej dokumentácie, ktorá vzniká priamo počas trvania terénnych prác archeologického výskumu, sa nazýva terénnou dokumentáciou. Jej cieľom je zaznamenať všetky pozorovania, merania a iné skutočnosti, ktoré sú zistené počas prác v teréne. Zvláštny dôraz je v nej kladený na detailné zachytenie tých skutočností (napr. archeologických situácií a kontextov, antropogénnych reliktovej), ktoré budú nenávratne zničené prostredníctvom deštruktívnych metód archeologického výskumu. Základnú obsahovú štruktúru výskumnej dokumentácie archeologického výskumu upravuje sprievodná vyhláška k pamiatkovému zákonu.⁵⁹ Odporúča sa, aby bol v prípade archeologického výskumu na vedecké a dokumentačné účely súčasťou výskumnej dokumentácie aj návrh výskumu (archeologický projekt), ktorý bol súčasťou žiadosti o vydanie rozhodnutia o výskume na vedecké a dokumentačné účely.

Realizátor archeologického výskumu (archeológ s osvedčením o osobitnej odbornej spôsobilosti) nesie zodpovednosť za zhotovenie výskumnej dokumentácie v priebehu trvania terénnych prác, ako aj po ich ukončení. Po ukončení terénnej fázy archeologického výskumu a vypracovaní výskumnej dokumentácie je jeho realizátor povinný predložiť výskumnú dokumentáciu Pamiatkovému úradu SR.⁶⁰ Archeologický výskum je ukončený až odovzdaním výskumnej dokumentácie Pamiatkovému úradu SR.⁶¹ Ten posúdi, či výskumná dokumentácia spĺňa odborné a formálne náležitosti stanovené pamiatkovým zákonom. V prípade, že výskumná dokumentácia spĺňa potrebné náležitosti, zašle Pamiatkový úrad SR svoje stanovisko realizátorovi archeologického výskumu, ako aj vlastníčkovi, ktorému bolo vykonanie archeologického výskumu nariadené.⁶² Realizátor archeologického výskumu odovzdá výskumnú dokumentáciu objednávateľovi (vlastníkovi, resp. stavebníkovi) archeologického výskumu. Ten následne odovzdá výskumnú dokumentáciu po jednom exemplári miestne príslušnému KPÚ a Archeologickému ústavu SAV. KPÚ následne posúdi súlad výskumnej dokumentácie s rozhodnutím z hľadiska rozsahu vykonaných prác.⁶³

V prípade, že výskumná dokumentácia nespĺňa predpísané požiadavky, je vrátená realizátorovi archeologického výskumu na opätovné prepracovanie a predloženie Pamiatkovému úradu SR.

Vypracovanie výskumnej dokumentácie je vždy súčasťou archeologického výskumu. Finančné náklady určené na jej zostavenie, tlač a ďalšie grafické práce, hradí objednávateľ archeologického výskumu.

Odporúča sa, aby bol objednávateľ vopred informovaný realizátorom archeologického výskumu o nákladoch spojených s prípravou výskumnej dokumentácie (napr. v texte archeologického projektu, resp. vo vypracovanej cenovej ponuke).

Vypracovaná výskumná dokumentácia archeologického výskumu je súčasťou fondu archeologických prameňov. Pri odovzdávaní, resp. prevode archeologických nálezov do depozitára zákonom určenej pamätovej inštitúcie je preto vždy nutné, aby bola spoločne s nimi odovzdávaná aj príslušná výskumná dokumentácia.

Výskumná dokumentácia archeologického výskumu môže slúžiť ako podklad na spracovanie prípravnej dokumentácie alebo projektovej dokumentácie obnovy NKP alebo úpravy nehnuteľnosti v pamiatkovom území a zároveň je podkladom pre územný priemet ochrany pamiatkových hodnôt územia a vedenie evidencie archeologických nálezov a nálezísk na Slovensku, ktoré zo zákona vedie Archeologický ústav SAV a Pamiatkový úrad SR.⁶⁴

Osoba oprávnená realizovať archeologický výskum zabezpečuje pri vypracovaní výskumnej dokumentácie ochranu pamiatkovo chránených záujmov nasledovným spôsobom:

1. Odporúča sa, aby bola výskumná dokumentácia vypracovaná podľa pokynov metodologickej pomocnej inštrukcie pre vypracovanie a posudzovanie výskumnej dokumentácie z archeologických výskumov.
2. Odporúča sa, aby sa ako súčasť výskumnej dokumentácie archeologického výskumu vyžadovalo vyhodnotenie historickej topografie okolia zasiahnutého stavebnou činnosťou alebo inou hospodárskou činnosťou a dokumentácia pôvodných úrovní terénu.
3. Odporúča sa, aby súčasťou výskumnej dokumentácie archeologického výskumu boli prírastkové katalógy odobratých vzoriek, posudky a dáta realizovaných odborných analýz, ktoré boli predpísané rozhodnutím KPÚ.
4. Odporúča sa, aby v prípade výskumu na vedecké a dokumentačné účely bol súčasťou výskumnej dokumentácie archeologického výskumu návrh archeologického výskumu (archeologický projekt), ktorý obsahuje údaje o zadaní, metóde, spracovaní a organizácii výskumu.

59 Vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 253/2010 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov. Minimálne štandardy odbornej úrovne výskumnej dokumentácie upravuje aj Metodická pomocná inštrukcia pre vypracovanie a posudzovanie výskumnej dokumentácie z archeologických výskumov.

60 § 39 ods. 10 pamiatkového zákona.

61 § 36 ods. 6 pamiatkového zákona.

62 V prípade výskumu na vedecké a dokumentačné účely sa stanovisko zašle len realizátorovi archeologického výskumu.

63 V prípade, že nebol výskum zrealizovaný v rozsahu požadovanom rozhodnutím KPÚ, môže KPÚ požadovať jeho dokončenie v predpísanom rozsahu.

64 § 39 ods. 9 pamiatkového zákona.

7. OŠETRENIE A KONZERVÁCIA ARCHEOLOGICKÝCH NÁLEZOV

Ak sa počas realizácie archeologického výskumu nájdu archeologické nálezy, je realizátor archeologického výskumu povinný držať a chrániť tieto nálezy až do ich odovzdania Pamiatkovému úradu SR, do prevodu vlastníckeho práva alebo prevodu správy.⁶⁵ Realizátori archeologického výskumu preukazujú pri získaní oprávnenia na archeologický výskum, že disponujú personálnym vybavením, materiálnym vybavením a priestorom, potrebným na vykonávanie výskumu, ochranu, konzerváciu a dočasné uloženie archeologických náleзов.⁶⁶

Archeologické nálezy je (v ideálnom prípade krátko) po vybratí z pôvodného prostredia uloženia a pred prevodom správy nutné primerane ošetriť a odborne popísať.⁶⁷ Väčšina archeologických náleзов vyžaduje spravidla len jednoduché očistenie, ktoré nemusí vykonávať špecializovaný odborník (konzervátor).

Archeologické nálezy, pri ktorých nepostačuje jednoduché očistenie, si vyžadujú konzerváciu.

Konzervácia je odborné ošetrovanie archeologického náleзу, ktoré sa vykonáva ako prevencia proti deštrukcii archeologického náleзу s cieľom zachovať alebo zlepšiť jeho fyzický stav. S konzerváciou archeologických náleзов sa musí počítať pri každom archeologickom výskume.

Konzerváciu vykonáva iba špecializovaný odborník (konzervátor), ktorého zabezpečí realizátor archeologického výskumu. Konzervátor navrhne konkrétny pracovný postup, prípadne vhodné konzervačné metódy na konkrétny druh archeologického náleзу.

Druh konzervačného zásahu sa líši v závislosti od materiáloveho zloženia konkrétneho náleзу (napr. keramika, kameň, kov, sklo, drevo, textil, koža, useň atď.). Každý druh materiálu má svoje špecifické fyzikálne a chemické vlastnosti a rozličným spôsobom reaguje na zmenu okolitého prostredia (prístup svetla, vody, kyslíka, solí, prítomnosť nečistôt, biologických škodcov atď.). V dôsledku toho je nutné uskutočniť konzervačný zásah čo najskôr po odokrytí a vyňatí archeologického náleзу z jeho pôvodného, stabilného prostredia. Včasná konzervácia archeologického náleзу predchádza neskorším nákladnejším konzervačným zásahom, jeho rozpadu alebo zničeniu.

Finančné náklady spojené s konzerváciou archeologických náleзов uhrádza iniciátor stavby, resp. inej hospodárskej činnosti (v prípade obnovy NKP, resp. úpravy nehnuteľnosti v pamiatkovom území je to vlastník NKP alebo nehnuteľnosti, v rámci ktorej sa realizuje archeologický výskum). V prípade výskumu na vedecké a dokumentačné účely, náklady spojené s konzerváciou archeologických náleзов

znáša žiadateľ (realizátor archeologického výskumu), ktorý musí pred výskumom dokladovať spôsob zabezpečenia konzervácie archeologických náleзов v návrhu výskumu (archeologickom projekte).⁶⁸ Výška finančných nákladov spojených s konzerváciou je vždy určovaná individuálne, a to v závislosti od použitých konzervačných metód a postupov.⁶⁹ Odporúča sa, aby bol s priebehom konzervácie archeologických náleзов oboznámený objednávateľ archeologického výskumu, napr. v texte návrhu výskumu (archeologického projektu).

Konzervácia je ukončená vypracovaním konzervátorskej správy, ktorá je súčasťou výskumnej dokumentácie archeologického výskumu. Konzervované archeologické nálezy sú po ukončení terénnej fázy archeologického výskumu odovzdané do depozitára zákonom určených pamäťových inštitúcií, kde môže prebiehať ich ďalšia konzervácia, resp. rekonzervácia (viac pozri v: Fond archeologických prameňov. Správa a starostlivosť). Náklady na rekonzerváciu hradí organizácia, ktorá spravuje konkrétny depozitár archeologických náleзов.

Osoba oprávnená realizovať archeologický výskum zabezpečuje ochranu archeologických náleзов nasledovným spôsobom:

1. Osoba oprávnenú realizovať archeologický výskum je povinná primerane ošetriť a zakonzervovať archeologické nálezy získané archeologickým výskumom.
2. Osoby oprávnené realizovať archeologický výskum je vhodné upozorniť na nutnosť zabezpečenia odborne spôsobilej osoby na konzerváciu archeologických náleзов (konzervátora, nie archeológa!).

65 § 39 ods. 12 a § 40 ods. 9 pamiatkového zákona.

66 § 36 ods. 5 písm. b) pamiatkového zákona.

67 § 40 ods. 9 pamiatkového zákona.

68 § 35 ods. 6 pamiatkového zákona.

69 Finančné náklady spravidla zohľadňujú materiál archeologických náleзов, stupeň a druh znečistenia, počet archeologických náleзов, použitý spotrebný materiál, úložné boxy, prácu reštaurátora atď.

8. ODPORÚČANÁ ODBORNÁ LITERATÚRA

ABC Standards der Baudenkmalpflege [online]. Wien: Bundesdenkmalamt, 2015. ISBN 978-3-901858-12-3. Dostupné na: <https://www.bda.gv.at/service/publikationen/standards-leitfaeden-richtlinien/standards-der-baudenkmalpflege.html>

HINTERWALLNER, M., KRENN, M. *Richtlinien. Archäologische Massnahmen* [online]. 6. Fassung. Wien: Bundesdenkmalamt, 2022. Dostupné na: https://www.bda.gv.at/dam/jcr:f41ec38b-610d-4e86-b414-9d47fa8023da/220307_Publikation_Richtlinien_Arch%C3%A4ologie_A4_BF.pdf

KUNA, M., et al. *Nedestruktivní archeologie. Teorie, metody a cíle*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1216-8.

PERRIN, K., et al. *Standards a příručka k dobré praxi péče o archeologické fondy v Evropě. EAC Guidelines 1* [online]. Namur: Europae Archaeologiae Consilium, n. d. Dostupné na: https://www.europae-archaeologiae-consilium.org/files/ugd/881a59_8f64941804054368bffd6038baf912d9.pdf

Standards für die konservatorische Behandlung von archäologischen Funden [online]. 1. Fassung. Wien: Bundesdenkmalamt, 2016. ISBN 978-3-901858-13-0. Dostupné na: <https://www.bda.gv.at/service/publikationen/standards-leitfaeden-richtlinien/standards-archaeologische-funde.html>

9. ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Čo robiť, keď nájdem archeologické nálezy? [online]. Bratislava: Pamiatkový úrad SR, n. d. Dostupné na: <https://www.pamiatky.sk/ochrana-pamiatok/archeologia/archeologicke-nalezky/co-robit-ked-najdem-archeologicke-nalezky/>

Deklarácia Národnej rady Slovenskej republiky č. 91/2001 Z. z. o ochrane kultúrneho dedičstva.

Európsky dohovor o ochrane archeologického dedičstva [online]. ETS 143. Valletta: Council of Europe, 1992. Dostupné na: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/EUROPSKY_DOHOVOR_O_OCHRANE_ARCHEOLOG_DEDICSTVA.pdf

Kontakty KPÚ [online]. Bratislava: Pamiatkový úrad SR, n. d. Dostupné na: <https://www.pamiatky.sk/kontakty/kontakty-kpu/>

MICHALÍK, T. Právne aspekty ochrany archeologického kultúrneho dedičstva v Európe. In: *Archeologické rozhledy*. Praha: Archeologický ústav Akademie věd ČR, Praha, 2009, roč. 61, č. 3, s. 524-546.

Metodická pomocná inštrukcia pre vypracovanie a posudzovanie výskumnej dokumentácie z archeologických výskumov [online]. Bratislava: Archeologická rada pri Ministerstve kultúry Slovenskej republiky – Pamiatkový úrad SR, 2017. Dostupné na:

https://www.pamiatky.sk/content/data/File/pamiatkovy_vyskum/Metodika_archeolog_vyskumy.pdf

Pamiatkový výskum [online]. Bratislava: Pamiatkový úrad SR, n. d. Dostupné na: <https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/kulturne-dedicstvo/ochrana-pamiatkového-fondu/pamiatkovy-vyskum/>

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky [online]. Bratislava: Pamiatkový úrad SR, n. d. Dostupné na: <https://www.pamiatky.sk/>

STN EN 16085: 2012, *Starostlivosť o zachovanie kultúrneho dedičstva. Metodika odoberania vzoriek z materiálov tvoriacich kultúrne dedičstvo. Všeobecné pravidlá*.

Vademecum vlastníka kultúrnej pamiatky. Bratislava: Pamiatkový úrad SR, 2023. ISBN 978-80-89175-99-4.

Vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 253/2010 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov v znení vyhlášky č. 231/2014 Z. z.

Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

Zásady ochrany pamiatkovej zóny [online]. Bratislava: Pamiatkový úrad SR, n. d. Dostupné na: <https://www.pamiatky.sk/ochrana-pamiatok/zasady-ochrany-pamiatkovej-zony/>

Žiadosti [online]. Bratislava: Pamiatkový úrad SR, n. d. Dostupné na: <https://www.pamiatky.sk/otazky-odpovede/ziadosti/>

10. ZOZNAM PRÍLOH

Príloha č. 1. [Štandardy realizácie archeologického výskumu](#).

Príloha č. 2. [Fond archeologických prameňov. Správa a starostlivosť](#).

Príloha č. 3. [Konzervácia](#).

Príloha č. 4. [Konzervácia železných nálezov](#).

Financované
Európskou úniou
NextGenerationEU

PLÁN [OBNOVY]

MINISTERSTVO
KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

PAMIATKOVÝ ÚRAD
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Plán obnovy a odolnosti SR, Komponent 2: Obnova budov
Reforma zvýšenia transparentnosti a zefektívnenia rozhodnutí
Pamiatkového úradu SR

B. Metodika princípov rozhodovania Pamiatkového úradu SR vo veciach stavebnotechnického /alebo reštaurátorského/ zásahu

Časť 5. Archeológia

ARCHEOLÓGIA

AUTORI METODIKY

Edita Dziváková
Lucia Gdovinová
Dominika Hulková Ferenčíková
Martin Neumann

ODBORNÍ RECENZENTI

Peter Bednár
David Novák
Barbara Ritterová

REDAKCIA

Lucia Gdovinová
Anna Gondová
Martin Neumann

JAZYKOVÉ ÚPRAVY

Mária Bartoš

GRAFICKÁ ÚPRAVA

Filip Horanský
Alexandra Ištvánová

VYDAL

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky
Cesta na Červený most 6, 814 06 Bratislava

Vydanie prvé
© 2023

www.pamiatky.sk